



NOEMA

BrinkItOn

НАГЛАСИ КЪМ ЛГБТИ ХОРАТА В БЪЛГАРИЯ

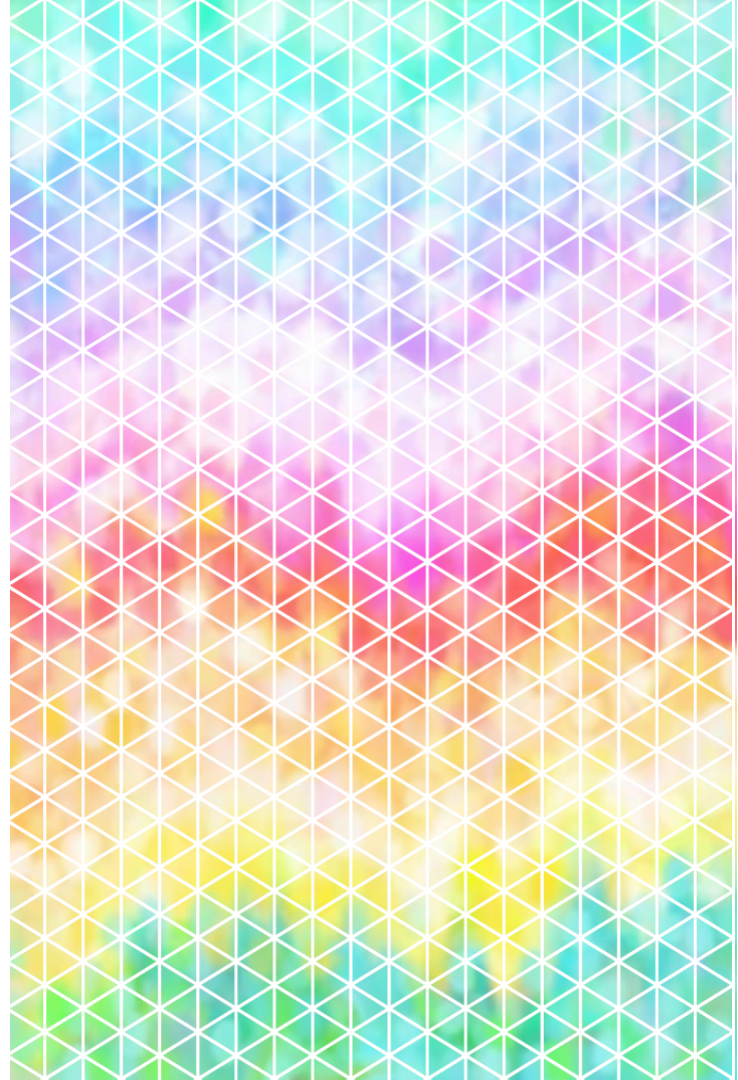
Национално представително проучване



GLAS



Този доклад е произведен в рамките на проекта „На ръба на приемането“, финансиран по Програма „Права, равенство и гражданство“ (2014-2020) на Европейския съюз.” Съдържанието му представлява единствено възгледите на автора и е негова отговорност. Европейската комисия не носи никаква отговорност за използването на информацията, която съдържа.



съдържание



методология	стр. 3
за респондентите	стр. 8
запознатост	стр. 12
обща нагласа	стр. 20
семејство	стр. 27
образование	стр. 34
право на изразяване	стр. 37





Методология



НАГЛАСИ КЪМ ЛГБТИ ХОРАТА В БЪЛГАРИЯ



цели и задачи на проучването



Националното представително проучване е част от Работен пакет 2 – Изследвания и анализи, от проект BrinkItOn (На ръба на приемането: борба с дискриминацията чрез стратегическо планиране и овластяване на ЛГБТИ общността в България). Основната му цел е да осигури ценна и надеждна информация за обществените нагласи, която да служи на ЛГБТИ общността за планиране на комуникационни кампании и аргументиране при отстояване на основни права на ЛГБТИ хората в България. Първоначалната идея за повтаряне на част от индикаторите на Евробарометър не беше осъществена, тъй като резултатите от новата вълна на това проучване бяха обявени през есента на 2019 г. Вместо това, изследователският екип се съсредоточи върху теми, очертали се като важни в предшестващата качествена фаза на проучванията, както и върху неизползвани в България и използвани по-отдавна индикатори за ситуацията и нагласите към ЛГБТИ хората.

Основните изследователски теми включват:

- Значение на ЛГБТИ темата и личен опит с ЛГБТИ теми – наличие на ЛГБТИ хора в роднинския, приятелския, професионалния и съседския кръг;
- Видимост и откритост на ЛГБТИ хората – разпознаване на различните ЛГБТИ групи, отношение към изразяването на пола, обществени стереотипи, възможно поведение и реакции;

- Нагласи за недискриминация и равенство, свързани с работната среда, образованието, здравеопазването, както и публичния език от страна на лидерите на общественото мнение и политиките;
- Нагласи, свързани с образованието за сексуалността, включително информация за многообразието по отношение на сексуалната ориентация и половата идентичност;
- Информираност за каузите на ЛГБТИ общността, за правата на ЛГБТИ хората в ежедневието и правната им защита, както и готовността да се подкрепят тези каузи;
- Отношение към правата на еднополови двойки да създават семейство в България и да се ползва от законова регулация на отношенията си;
- Ценности и вярвания, свързани с религията, културните стереотипи, семейното образование, формите на видимост на ЛГБТИ хората, хомофобията, личното благополучие и други релевантни индикатори;
- Измерване на нивата на толерантност и хомофобия, както и нейните аспекти, включително отношението към престъпленията от омраза.

изследователски дизайн



Метод на регистрация: С цел събирането на по-пълна информация и намаляване на дяловете на неотговорилите, основната част от въпросника е попълнена чрез пряко лично интервю в дома на респондента, с помощта на таблет (ТАПИ). Използването на предварително програмиран въпросник спомага за спазване на логическите правила при преходите от един въпрос към друг и намалява значително риска от технически грешки, които биха могли да се допуснат от интервюера. Последната част на въпросника, обаче, беше проведена като онлайн анкета със самостоятелно попълване – интервюерът предоставя таблета на респондента и го моли сам да попълни последната част от въпросника. Този подход се наложи поради личния характер на въпросите, с цел стимулиране на респондентите да дадат възможно най-искрени отговори.

Обхват: Национално представително проучване.

Генерална съвкупност: Пълнолетното население на страната.

Изключено население: По-малко от 1% от населението не е обхванато поради практически съображения, в т.ч. обитателите на колективни домакинства и жителите на населени места с под 100 избиратели.

Източник на данни за формиране на извадката: Национален статистически институт – Население по пол и населени места,

2018 г. и Централна избирателна комисия – списък на избирателните секции за парламентарни избори 2017 г.

Стратифициране: Извадката е разделена на 35 страти по район за планиране и големина на населеното място – 5 страти в Северозападен район и по 6 страти в останалите райони за планиране.

Извадкова рамка: За всяка страта бяха предварително планирани определен брой първични извадкови единици (гнезда) и съответния брой респонденти в тях.

Подбор на първичните извадкови единици: Необходимият брой единици беше избран от списъка с избирателните секции с над 100 избиратели по метода на вероятността, пропорционална на размера (PPS).

Подбор на домакинства: Случаен подбор чрез обход на територията.

Подбор на респонденти в домакинствата: По метода на последния рожден ден.

Период на полевата работа: 1-25 ноември 2019 г.

Теглене на данните: Данните са претеглени по пол, възраст и тип населено място.

ОСНОВНИ ИЗВОДИ [1]



Запознатост:

- Съществени дялове от българите не се чувстват добре информирани по основни въпроси, свързани с ЛГБТИ хората.
- Най-слаба е информираността, свързана със специфични термини като „джендър“, „трансджендър“ и „интерсекс“.
- Сексуалната ориентация и половата идентичност често се смесват.
- Приятелският кръг, изказванията на ЛГБТИ хора и на експерти в медиите са едновременно най-често ползваните и ползващите се с най-голямо доверие източници на информация. Мненията на експерти са единственият източник, доверието към който е по-голямо от ползването - индикатор за „глад“ към такъв тип информация.
- Познаващите поне един ЛГБТИ човек в България са значително по-малко, отколкото средно в европейските страни. Те най-често са склонни да определят ЛГБТИ хората в тяхното обкръжение като познати, което поставя максималната възможна социална дистанция.
- По-добрата информираност не е задължително обвързана с по-позитивни нагласи.
- Хомосексуалността и трансджендъризма най-често се обясняват с биологични причини, а не с влиянието на средата.

Общи нагласи:

- Значителни дялове от респондентите споделят неверни убеждения за ЛГБТИ хората.
- Около половината от българите не изпитват към евентуални ЛГБТИ съседи никакви по-различни емоции, отколкото към друг съсед. Сред останалите, преобладават ценностно неутрални емоции, причинени по-скоро от липса на опит, отколкото от негативни нагласи.
- Общият дял на подкрепящите правата на ЛГБТИ хората в България е сравним с дяловете в други европейски страни, но този на твърдите привърженици е по-нисък.
- Независимо дали подкрепят дадено право на ЛГБТИ хората, или не, мнозинството респонденти не са информирани дали то е на практика гарантирано от законите в България.

Семейство:

- Евентуално хомосексуално или трансджендър поведение на детето причинява крайна степен на фрустрация у повечето респонденти, което е причина повечето от тях да изработват различни „корекционни“ стратегии.

ОСНОВНИ ИЗВОДИ [2]



- Привържениците на „корекционни“ операции за интерсекс деца надделяват над противниците, но повечето респонденти не могат да вземат отношение по въпроса.
- Нагласите към равнопоставена регулация на хомосексуалното и хетеросексуалното гражданско партньорство са преобладаващо позитивни.

Образование:

- Повечето респонденти гледат позитивно на включването на информация за ЛГБТИ хората в учебната програма, с преобладаващи оценки за подходящия период между 5-и и 7-и клас.
- Нагласите към специфично здравно, полово и репродуктивно образование за ЛГБТИ младежи в училищата също са преобладаващо позитивни.

Право на изразяване:

- Правото на изразяване на ЛГБТИ хората не се зачита от мнозинството респонденти във всяка една от проучените форми: право на споделяне, право на изразяване на пола чрез облеклото и право на изразяване на привързаност между еднородни двойки.

Сигурност:

- Проблемите с тормоза над ЛГБТИ хората в България се оценява като сериозен в една или друга степен от мнозинството респонденти.
- Най-голям консенсус е налице по отношение на тормоза в училище, на обществени места, при търсене на работа и на работното място.
- Три четвърти от респондентите подкрепят хомофобските и трансфобските мотиви при извършване на нападения над личността да търпят същите санкции от закона, както и останалите престъпления от омраза.
- Социалната солидарност към жертвите на престъпления в България като цяло е ниско, а спрямо ЛГБТИ хората е по-ниско, отколкото в случаите на неустановен профил на жертвите.

Граждански статут:

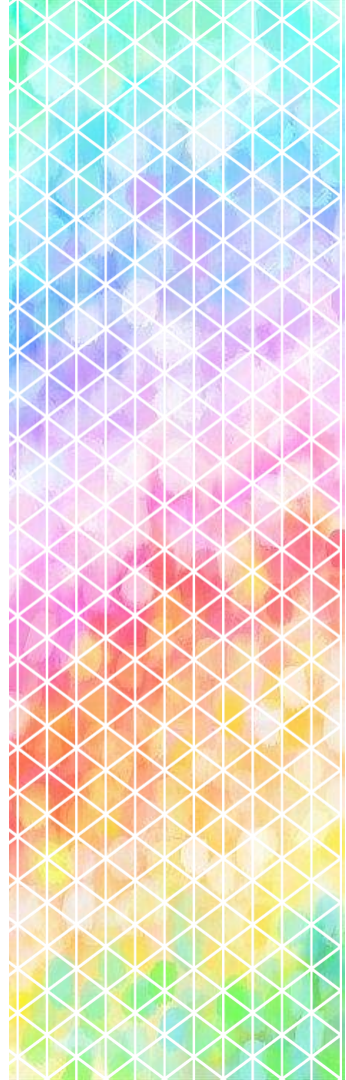
- Мнозинството респонденти се обявяват както срещу възможността за „друг“ пол освен „мъж“ и „жена“, така и срещу облекчена административна процедура по смяна на пола.



За респондентите



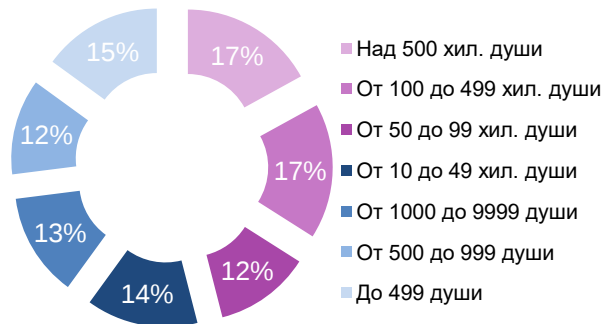
НАГЛАСИ КЪМ ЛГБТИ ХОРАТА В БЪЛГАРИЯ



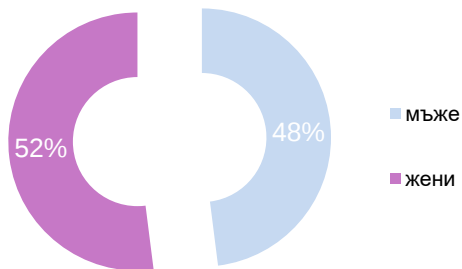


структура на извадката: демографски характеристики [1]

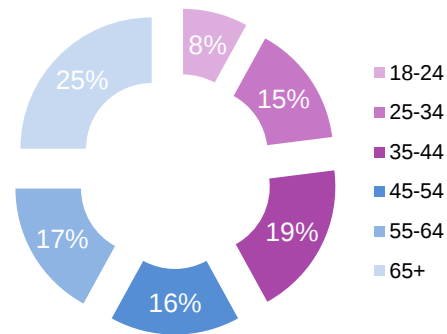
местоживеене



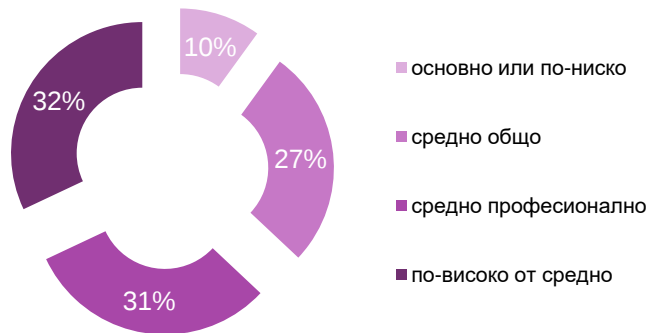
пол



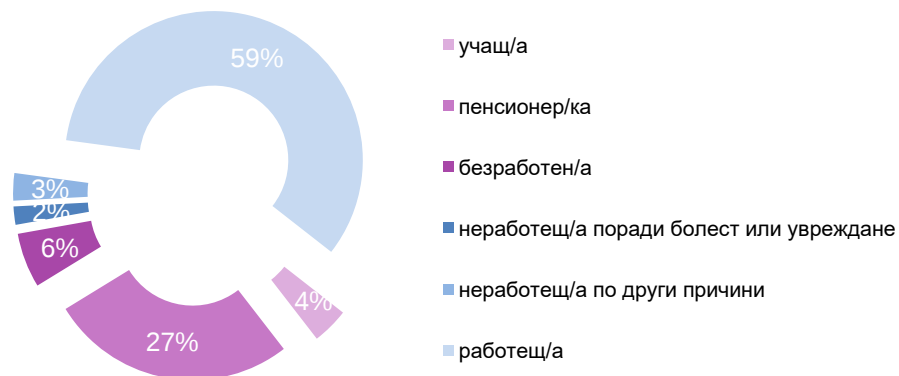
възраст



образование



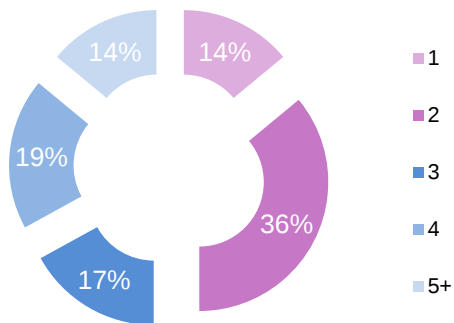
заетост



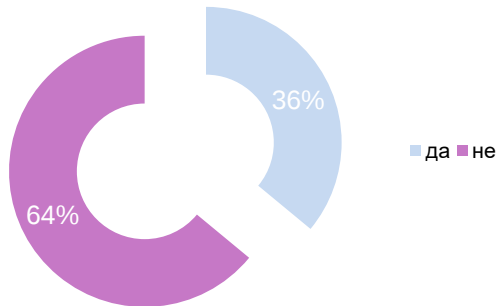
структура на извадката: демографски характеристики [2]



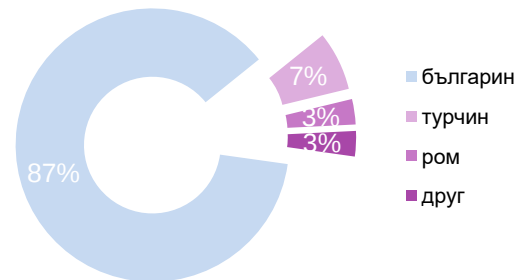
брой хора в домакинството



деца в домакинството

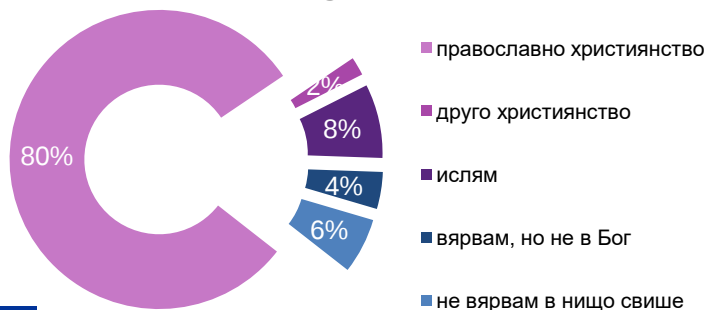


етнос

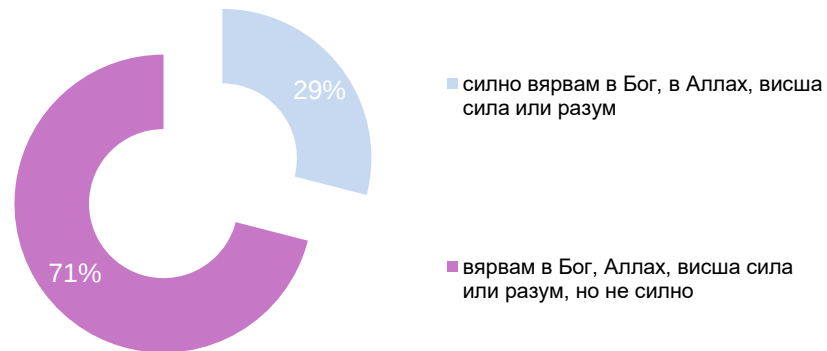


вероизповедани

е



религиозност



структура на извадката: ЛГБТИ статус



транс статус

мъже с приписан женски
пол при раждането 0,2%

мъже, отказали да
отговорят 0,4%

жени с приписан мъжки
пол при раждането 0,4%

жени, отказали да
отговорят 0,6%

общо: 1,6%

възприятие от околните хомо- и бисексуална ориентация

мъже, получавали
отрицателни реакции
заради прекалено
женствено поведение 4,3%

мъже, неотговорили на
въпроса 3,9%

жени, получавали
отрицателни реакции
заради прекалено
мъжествено поведение 11,4%

жени, неотговорили на
въпроса 3,0%

общо: 22,6%

мъже, привлечени от мъже 1,7%

мъже, привлечени от мъже и жени 1,1%

мъже, неотговорили на въпроса 0,8%

жени, привлечени от жени 0,4%

жени, привлечени от жени и мъже 1,0%

жени, неотговорили на въпроса 0,0%

общо: 5,0%

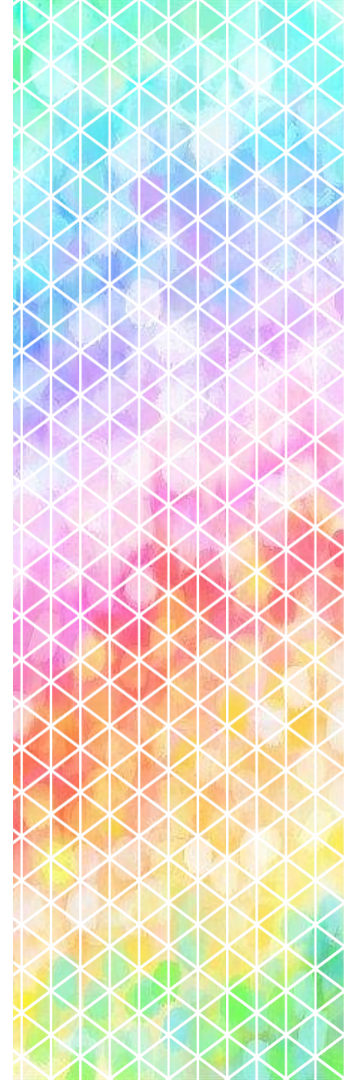




Запознатост



НАГЛАСИ КЪМ ЛГБТИ ХОРАТА В БЪЛГАРИЯ



информираност за ЛГБТИ хората [1]



ДОКОЛКО ВСЯКО ОТ СЛЕДНИТЕ ТВЪРДЕНИЯ СЕ ОТНАСЯ
ЛИЧНО ЗА ВАС:



База: всички респонденти, N=963

Проведеното национално представително проучване потвърждава предварителните хипотези, че много хора в България не са добре информирани по основни въпроси, свързани с ЛГБТИ хората. По повечето въпроси, едва между една четвърт и една трета от респондентите се чувстват уверени в своята информираност, а мнозинството респонденти са склонни да определят добрата информираност като нещо, което само донякъде се отнася за тях.

Като цяло, участниците в проучването си поставят под средна оценка за своята информираност относно ЛГБТИ хората – 1,93 по тристепенна скала, в която 3 означава „напълно се отнася до мен“ (добре информиран), а 1 – изобщо не се отнася до мен.

Българите се чувстват относително по-уверени по отношение на разликите между влечението към същия пол и желанието за смяна на пола, общуването си с ЛГБТИ хора и обясняването на дете на въпроси, свързани с тях; но резултатите трудно могат да се нарекат обнадеждаващи. Между 25% и 32% преценяват, че добрата информираност по тези теми напълно се отнася за тях, между 38% и 50% - че се отнася донякъде, а средните самооценки варират между 1,97 и 2,03.

Най-слаба е информираността за интерсекс и транс хората. Над половината респонденти – 58% заявяват, че не знаят какво означава „интерсекс“, а 46% - „трансджендър“, със средни оценки съответно 1,55 и 1,72.

информираност за ЛГБТИ хората [2]



Очаквано, хората с над средно образование имат чувствително по-високи самооценки за своята информираност на фона на останалите образователни групи, със средни оценки, по-високи с около 20 до 30 стотни. Същото се отнася за заетите спрямо незаетите и хората с българска спрямо тези с небългарска етническа самоидентификация.

Като цяло, всички възрастови групи до 54-годишна възраст оценяват информираността си по теми, свързани с ЛГБТИ хора по-високо в сравнение с по-възрастните. По отношение на запознатостта с термините „интерсекс“ и „трансджендър“, обаче, по-младите хора – на възраст между 18 и 44 години, си дават по-високи самооценки, отколкото тези над 45 години. Хората между 25 и 34 години оценяват най-високо способността си да общуват с хомосексуални хора, а тези на възраст от 25 до 54 имат по-високо самочувствие от останалите, че могат да обяснят на дете свързани с хомосексуалните хора въпроси, вероятно поради общия си по-богат опит с общуване с деца.

Сравнително ниските равнища на информираност за ЛГБТИ хората в България не са изненадващи на фона на факта, че най-мощният източник на информация за тях се оказват мненията на приятели и познати. Близко половината респонденти (47%) посочват, че се информират по този начин. Освен това, още 14% се информират от постове на познати в социалните мрежи и 15% - от постове на

непознати. Общо 57% от хората се информират от поне един от тези източници.

На второ място по разпространеност като източник на информация са изказванията на ЛГБТИ хора, представени в медиите - 38%. Допълнително, 15% са се информирали лично от такива хора и 9% - от уебсайтове и информационни ресурси на ЛГБТИ организации. Общо, получаващите информация от „вътрешни“ източници съставляват 51% от всички респонденти.

Около една трета твърдят, че са получавали информация от експерти (учени, лекари, психолози), представени в медиите. И общо 11% са формирали познанията си въз основа на лични срещи и изяви по медиите на религиозни лидери и представители на националистически партии. Въпреки че делът на информиращите се пряко от религиозни и националистически лидери е сравнително малък, косвеното им влияние посредством кръга от познати и социални мрежи може да оказва съществено влияние.

Информирането чрез познати и социални мрежи драматично намалява с увеличаването на възрастта. Ако в групата на 18-24 годишните така се информират четиримо от всеки пет, между 25 и 44 това се отнася за двама от трима, а за над 65 – едва за около една трета от респондентите. Съществува и подобна тенденция при информирането от ЛГБТИ хора и организации, но разликите не са статистически значими.

източници на информация за ЛГБТИ хората



МОЛЯ ВИ ДА МИ КАЖЕТЕ:

- от кои източници сте се информирали досега
- на кои източници имате доверие



База: всички респонденти, N=963

Сравнително по-често от останалите се информират от социални мрежи столичани, хората с по-високо от средно образование и живеещите в домакинства с деца. Първите две групи, също така, по-често получават информация от ЛГБТИ хора и организации и от изказвания на експерти в медиите.

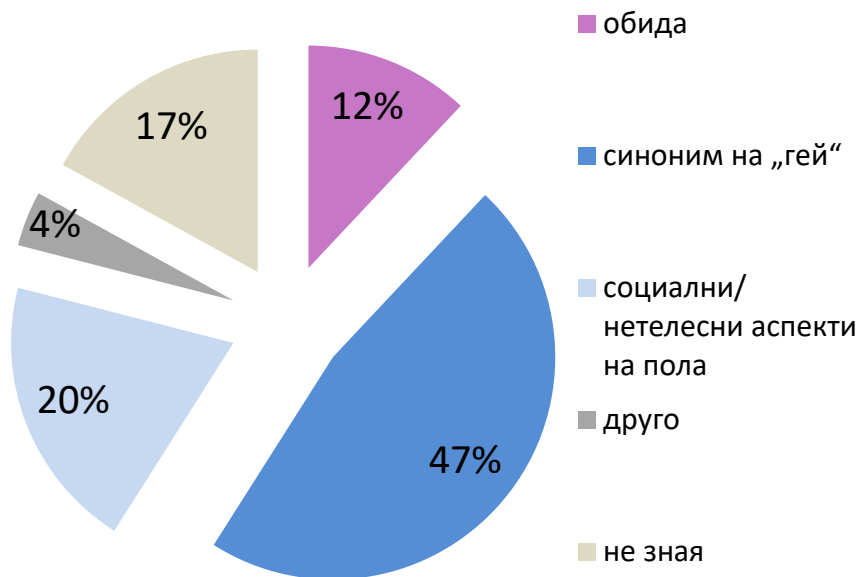
Експертите, говорещи в медиите са единственият източник на информация по ЛГБТИ теми, който има доверието на по-широк кръг от хора от този, който реално го ползва (39%). Това означава, че съществува потребност информацията да идва именно чрез този източник. Информацията, идваща от познати или социални мрежи се ползва с доверието на 5 от всеки 6 споделящи, че са я ползвали, а тази, идваща от ЛГБТИ хора и организации – на 6 от всеки 7 ползвали. Информацията от ЛГБТИ личности по медиите е спечелила доверието на двама от трима заявили, че са я получили по този начин, докато информацията „лице в лице“ от ЛГБТИ човек се ползва с доверието на повече хора от реално получавалите я.

Като цяло, групите, които най-често ползват дадена група източници, най-често и заявяват доверие в тях. Хората с над средно образование в най-голяма степен се доверяват на мненията на експерти; столичани – на информацията от ЛГБТИ хора и организации; а младите хора и живеещите с деца в домакинството – на информацията от познати и социални мрежи.

възприятия за понятието „джендър“



СПОРЕД ВАС, ДУМАТА „ДЖЕНДЪР“ ОЗНАЧАВА
ПРЕДИ ВСИЧКО:



База: всички респонденти, N=963

Един от важните изводи от дискусиите във фокус-групи, предшестващи националното представително проучване беше, че много хора не са добре информирани относно терминологията, свързана с ЛГБТИ хората. Ето защо този извод беше количествено верифициран посредством възприятията на обществеността за понятието „джендър“. Мнозинството от българите – близо 60 %, тълкуват неправилно понятието като синоним на „гей“, а около една пета от тези 60 % (или 12 % от всички) открито признават, че за тях това е обидна дума. Едва един от всеки пет е информиран за действителното съдържание на понятието.

По-високото образование, местожителството в столицата, принадлежността към българската етническа група и наличието на деца в домакинството са обвързани с по-добри равнища на информираност. Хората на възраст над 65 г. по-често признават, че не знаят какво означава „джендър“, но по-младите от тях не са по-добре информирани. По-скоро, мнозинството от тях приемат безкритично масово разпространеното тълкувание. Мъжете по-често в сравнение с жените определят понятието „джендър“ като обидна или като синоним на „гей“; докато жените по-често признават, че не разбират понятието, или пък съобщават действителното му съдържание.

Мнозинството от респондентите твърдят, че не познават нито хомосексуални или бисексуални хора, нито транс хора.

присъствие на ЛГБТИ хора в личното обкръжение [1]



ВИЕ ЛИЧНО ПОЗНАВАТЕ ЛИ НИКОЙ:



База: всички респонденти, N=963

За сравнение, 50% от жителите на европейски страни познават хомосексуален човек и 26% - транс човек, според проучването *The personal and the political: attitudes to LGBTI people around the world*, проведено през 2016 г. в 54 страни по света от ILGA в партньорство с RIWI и Logo. В България, всеки трети познава хомо- или бисексуален човек, докато транс човек познава един от десет.

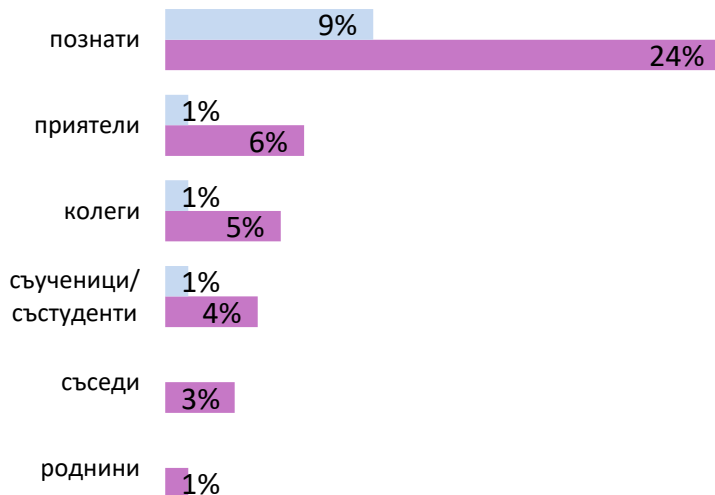
Причина за тази разлика може да бъде както различното съотношение на тези хора в обществото, така и различната степен, в която те дават видимост на своя статус или ориентация. В полза на втората хипотеза е фактът, че по-младите, заетите и живеещите в по-големи населени места по-често познават ЛГБТИ човек. Отговорите, обаче, зависят и от чувствителността на различните социално-демографски групи към наличието на ЛГБТИ хора в обкръжението им. В потвърждение се явяват по-големите дялове познаващи ЛГБТИ човек сред живеещите в домакинства с деца и сред по-високо образованите. Запознатостта с наличието на ЛГБТИ човек в обкръжението е свързана със степента на информираност за понятието „джендър“, но не и с наличието на негативни нагласи спрямо него. Заявилите, че имат ЛГБТИ човек в обкръжението си по-често съобщават действителния смисъл на понятието; но дяловете на тези, които го възприемат като обида или като синоним на „гей“ остават приблизително такива, каквито и сред непознаващите ЛГБТИ човек.

присъствие на ЛГБТИ хора в личното обкръжение [2]



ТЕЗИ ХОРА СА ВАШИ:

- който не се идентифицира с пола, с който е записан при раждането, или се идентифицира като трансджендър
- който е привлечен към хора от същия пол, или който се определя като гей, лесбийка или бисексуален



База: всички респонденти, N=963

Най-често ЛГБТИ хората в личното обкръжение се определят от респондентите като познати (от всеки четвърти в случая на хомо- или бисексуални хора и от всеки десети в случая на транс хора), което поставя максималната социална дистанция между интервюирания и хората, които тя или той имат предвид. Значително по-малки дялове - между 4 и 6% - определят хомо- и бисексуалните хора в обкръжението си като съученици, колеги или приятели, а само около 1% споделят същото за транс хора в обкръжението си. Нито един респондент не е споделил, че има транс човек за съсед или роднина, а за хомосексуални или бисексуални съседи и роднини споделят минимални дялове (съответно 3 и 1%). В противовес на резултатите по отношение на наличието на ЛГБТИ хора в обкръжението, разликите между отделните социално-демографски групи по отношение на това, как определят тези хора, не са статистически значими. Вероятна причина повечето ЛГБТИ хора в личното обкръжение да се определят като познати/ максимално дистанцирани може да е по-слабата степен на откритост на тези хора в по-близкото им обкръжение, което от своя страна свидетелства за силата и всеобщото разпространение на обществената стигма, която те чувстват най-силно именно в по-тесния си кръг.

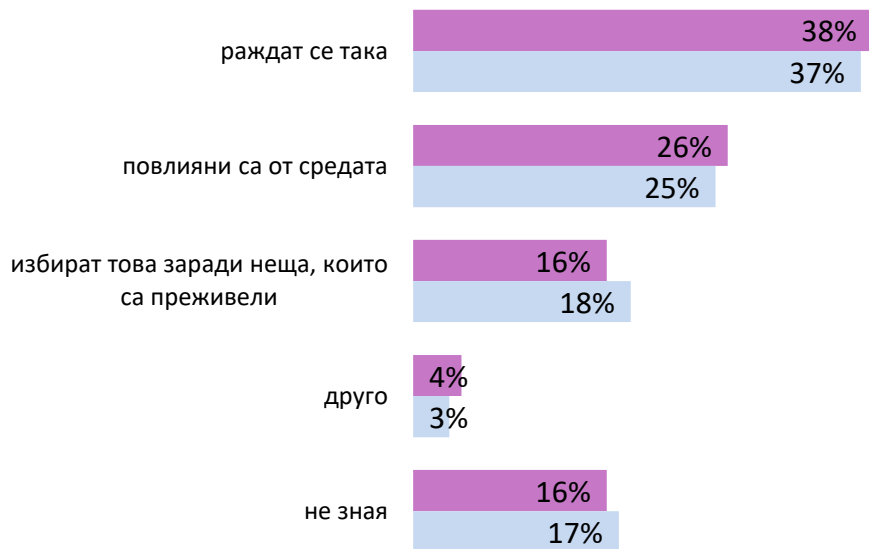
Друг важен извод от дискусиите във фокус-групи: че хората често объркват или не правят разлика между сексуална ориентация и

възприятия за факторите



СПОРЕД ВАС, ЗАЩО НЯКОИ ХОРА:

- чувстват влечение към същия пол
- не се чувстват от пола, приписан при раждането



База: всички респонденти, N=963

транс статус, също намери косвено потвърждение в данните от националното представително проучване. Отговорите на въпроса защо някои хора чувстват влечение към същия пол не се различават съществено от тези на аналогичния въпрос по отношение на транс хората.

В противоречие на предварителните очаквания влиянието на обществената среда да доминира в отговорите, този тип становища заемат второ място по разпространеност с около една четвърт от отговорите. Най-големи дялове съставляват респондентите, които виждат биологични причини за хомосексуалността и трансджендъризма (съответно с 38 и 37% от отговорите). Под една пета съставляват респондентите, според които основните причини се коренят в индивидуалния (негативен) опит. На практика, над половината от респондентите отхвърлят влиянието на средата като основен фактор. Работещите респонденти придават на влиянието на средата относително по-голяма тежест в сравнение с незаетите, вероятно поради факта, че те самите общуват по-интензивно с различни хора и по-често се влияят от разпространението на едни или други твърдения в обществото. Жените, както и хората, определящи религиозната си вяра като силна, придават по-голяма тежест на биологичните фактори в сравнение съответно с мъжете и слабо религиозните. Останалите социално-демографски фактори не оказват статистически значимо влияние върху мненията.



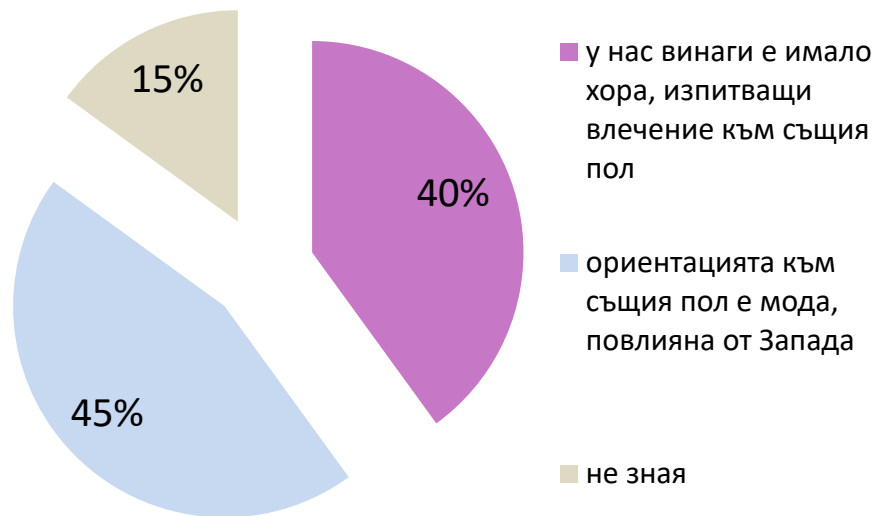
Общи нагласи



мнения за произхода на хомосексуалността



МОЛЯ ДА МИ КАЖЕТЕ С КОЕ ОТ ДВЕТЕ ТВЪРДЕНИЯ СТЕ ПОСКЛОННИ ДА СЕ СЪГЛАСИТЕ?



База: всички респонденти, N=963

По време на предварителните дискусии във фокус-групи беше установена взаимовръзка между отношението към ЛГБТИ хората и разбиранията за произхода и тенденциите в хомосексуалността и трансгендъризма. Застъпниците на разбирането, че хомосексуалността е универсално явление във всички епохи и култури проявяваха по-голяма съпричастност и значително по-слаба нетолерантност в сравнение със защитниците на тезата, че тя е модерно явление, идващо от Запад.

Според резултатите от националното представително проучване, тези две групи в България са в сравнително равни пропорции, с лек превес на втората група. За сравнение, според проучването *2016 Global Attitudes Survey on LGBTI People* на ILGA-RWI, проведено онлайн в 53 страни, едва 25% от жителите на 12 европейски страни подкрепят идеята за западното влияние.

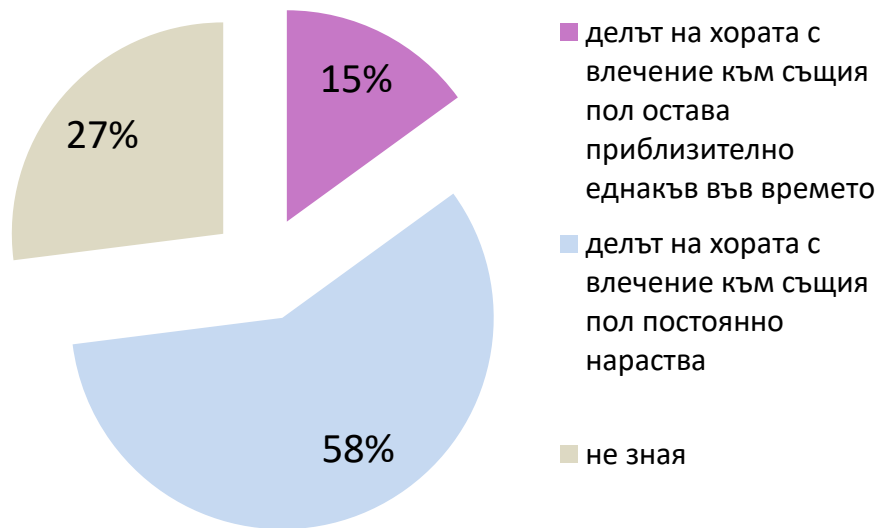
Привържениците на мнението, че у нас винаги е имало хомосексуални хора надделяват сред столичани, хората с над средно образование, както и сред хората между 25 и 34 и 55 и 64 години. Характерно за тези две възрастови групи е, че или още нямат деца/ децата им са сравнително малки, или децата им вече са пълнолетни.

Привържениците на мнението за влиянието на Запада надделяват сред хората над 65-годишна възраст, хората с основно или средно общо образование, мъжете, хората с небългарска етническа

МНЕНИЯ ЗА ТЕНДЕНЦИИТЕ В ХОМОСЕКСУАЛНОСТТА



МОЛЯ ДА МИ КАЖЕТЕ С КОЕ ОТ ДВЕТЕ ТВЪРДЕНИЯ СТЕ ПОСКЛОННИ ДА СЕ СЪГЛАСИТЕ?



База: всички респонденти, N=963

самоидентификация и жителите на населени места под 50 хил. жители.

Мнозинството българи, обаче, са склонни да подкрепят твърдението, че делът на хората с влечение към същия пол постоянно нараства (58%), докато привържениците на обратното становище са едва 15%. Над една четвърт не могат да изразят становище по въпроса. Дискусиите във фокус-групи демонстрираха, че именно това схващане е в основата на „паническите“ реакции спрямо ЛГБТИ хората и основна причина те да се възприемат като заплаха.

Дяловете на неможещите да преценят достигат и надхвърлят около 40% в групите на най-възрастните, на хората с основно и по-ниско образование и на тези с небългарска етническа самоидентификация.

Единствено сред жителите на София делът на хората, според които хомосексуалността остава сравнително константна като разпространение, е видимо по-висок от средното за страната: 27%.

Привържениците на становището, че хомосексуалните хора постоянно се увеличават, съставляват сходни дялове във всички социално-демографски групи с изключение на тези, сред които неможещите да преценят надхвърлят съществено средния за страната дял.

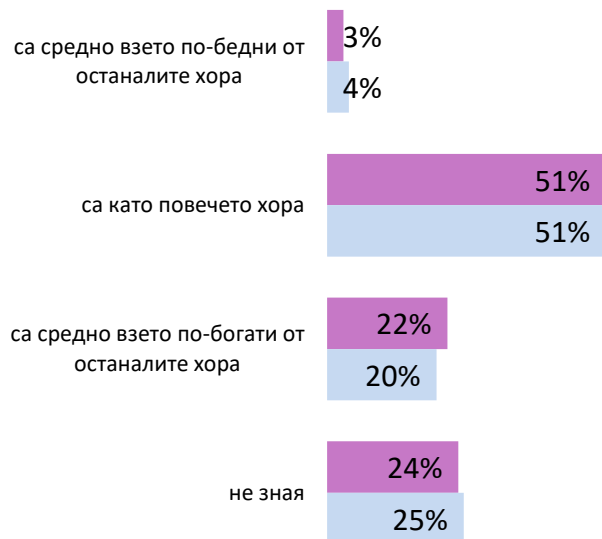
мнения за финансовия статус на ЛГБТИ хората



СПОРЕД ВАС В БЪЛГАРИЯ:

■ хората с различна сексуална ориентация

■ хората с различна полова идентичност



База: всички респонденти, N=963

Друга свързана с ЛГБТИ хората фобия, излязла наяве по време на груповите дискусии, беше убеждението, че те съставляват елит, който управлява и дори „командва“ света. Това убеждение, също така, беше една от причините за изключително ниското ниво на емпатия спрямо транс хората. По механизма на съждението, че операциите за смяна на пола изискват много пари и тези, които могат да ги осъществят, се възприемат като богати, уязвимостта на транс хората беше масово отхвърляна от участниците.

Резултатите от проучването показват, че според половината българи няма съществена разлика във финансовия статус на ЛГБТИ хората и повечето хора в страната. Една четвърт, обаче, не са в състояние да преценят, а тези, според които ЛГБТИ хората са много по-богати са многократно повече от застъпващите противоположното становище (20-22% спрямо 3-4%, съответно за хората с хомосексуална ориентация и тези с различна полова идентичност).

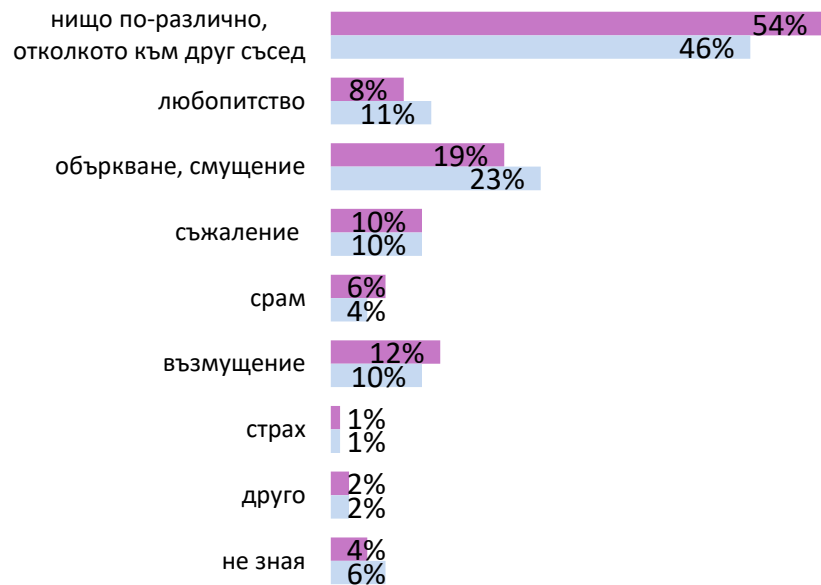
Мъжете, хората със средно общо образование и жителите на селата малко по-често от останалите застъпват тезата за „богатството“ на ЛГБТИ хората, докато столичани и респондентите с над средно образование малко по-често са на мнение, че те като цяло не се различават от средното имуществено ниво в страната.

емоции, свързани с ЛГБТИ хора в личното обкръжение [1]



КАКВО ЩЕ ПОЧУВСТВАТЕ, АКО:

- Ваш съсед е гей или лесбийка
- не можете да определите от пръв поглед пола на Ваш съсед



База: всички респонденти, N=963

Според проучването „Call it Hate“, проведено в 10 европейски страни през 2018 г., България се отличава рязко от останалите с изключително големи дялове на хората, чувстващи се некомфортно да имат ЛГБТ съсед. Нетните коефициенти на промоутъра (NPS) са с отрицателни стойности единствено в България, като при това отрицателните стойности са изключително високи. Например, по отношение на гей мъжете като евентуални съседи, NPS= -47%, а по отношение на транс хората NPS= -50%.

Настоящото проучване си постави за цел да добие по-подробна информация за източниците на „дисконфорта“, изпитван при наличието на хомосексуален (ЛГ) или транс/интерсекс (ТИ) съсед, като попита хората какво биха почувствали в тези случаи. Повече от половината от запитаните (54%) твърдят, че не биха изпитали към ЛГ съсед нищо по-различно, отколкото към друг съсед, докато за ТИ съсед твърдят същото под половината (46%).

Сред останалите, най-често споделяната емоция е объркване или смущение (19% за ЛГ 23% за ТИ съсед). Освен това, съответно 8% и 11% признават, че биха изпитали любопитство. Тези отговори свидетелстват, че в сравнително голяма част от случаите „дисконфортът“ не се дължи на негативно отношение, а по-скоро на липса на опит в общуването и непознаване на различията на ЛГБТИ хората, липса на увереност какво би било общото и какво – различното, и какво би било адекватното отношение към такъв

емоции, свързани с ЛГБТИ хора в личното обкръжение [2]



съсед.

Останалите споделяни емоции, обаче, говорят за негативни нагласи от различен вид и степен. Всеки десети би изпитал съжаление както към ЛГ, така и към ТИ съсед, което издава възприятия за тези хора като „ощетени“ или „непълноценни“. Подобни дялове (съответно 12% и 10%) биха изпитали възмущение (израз на разбирането за ЛГБТИ хората като за „неморални“, а за тяхната същност – като за въпрос на „личен избор“). Аналогични мотивации стоят и зад признанията за изпитване на срам (съответно 6% и 4%) и страх (по 1%).

Като цяло, социалната дистанция спрямо ЛГ и ТИ съседни проявява най-видима зависимост от възрастта, образованието, местоживеенето и заетостта на респондентите, като разликите по отношение на ЛГ съседни са по-чувствителни в сравнение с тези по отношение на ТИ съседни. Като цяло, „най-спокойно“ отношение декларираат хората с по-високо от средно образование, живеещите в по-големи населени места, както и хората във възрастовата група между 25 и 34 години.

Любопитството към ЛГ и ТИ съседни е по-характерно за групи, които по една или друга причина имат по-малък социален опит: най-младите, хората с основно образование и с небългарска етническа принадлежност.

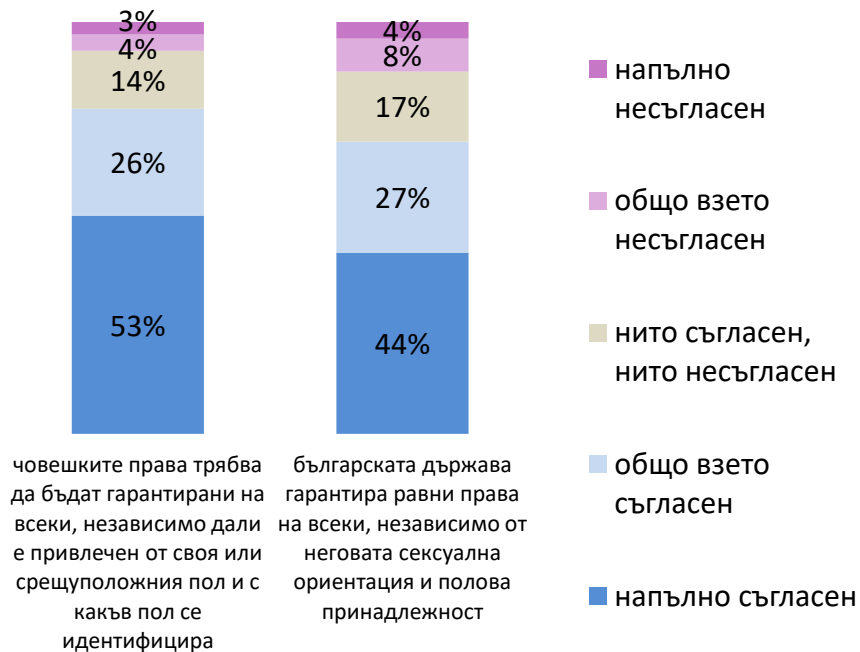
По-често описват емоциите си като объркване или смущение жените спрямо мъжете, силно религиозните спрямо слабо религиозните, както и заетите спрямо незаетите; а като срам – най-възрастните, силно религиозните и незаетите.

Съжалението и възмущението, свидетелстващи за определено негативни нагласи като причина за „дискомфорта“ от ЛГ и ТИ съседни, са характерни за респондентите с българска етническа принадлежност в по-висока степен, отколкото за тези с небългарска.

обща нагласа относно правата



ДОКОЛКО СЪГЛАСНИ ИЛИ НЕСЪГЛАСНИ СТЕ С ВСЯКО ОТ СЛЕДНИТЕ ТВЪРДЕНИЯ?



База: всички респонденти, N=963

Над половината от българите са напълно съгласни, а още една четвърт са общо взето съгласни, че човешките права трябва да бъдат гарантирани на всеки, независимо от СОПИ, така че общо подкрепящите това твърдение съставляват 79% от респондентите. Според проучването *The personal and the political: attitudes to LGBTI people around the world*, средните стойности за 12-те европейски страни, включени в проучването, са 60% напълно съгласни и 11% донякъде съгласни. С други думи, в България общия дял на подкрепящите човешките права на ЛГБТИ хората е малко по-висок от средния за 12 европейски страни, но делът на твърдо подкрепящите е малко по-нисък. По-големи дялове твърди поддръжници на човешките права на ЛГБТИ хората се срещат сред жените, жителите на градовете, хората с образование над средното и на възраст между 45 и 54 г.

Също така, мнозинството българи вярва, че българската държава реално гарантира човешките права на ЛГБТИ хората. То, обаче, не е толкова категорично като вярващите, че правата трябва да бъдат гарантирани. Само 44% напълно вярват на ефективността на държавата в гарантирането на правата, а 27% вярват донякъде. Относително повече твърдо вярващи в ефективността на държавата има сред хората на възраст от 25 до 44, както и в по-малките градове (до 50 хил. жители).



Семейство



НАГЛАСИ КЪМ ЛГБТИ ХОРАТА В БЪЛГАРИЯ



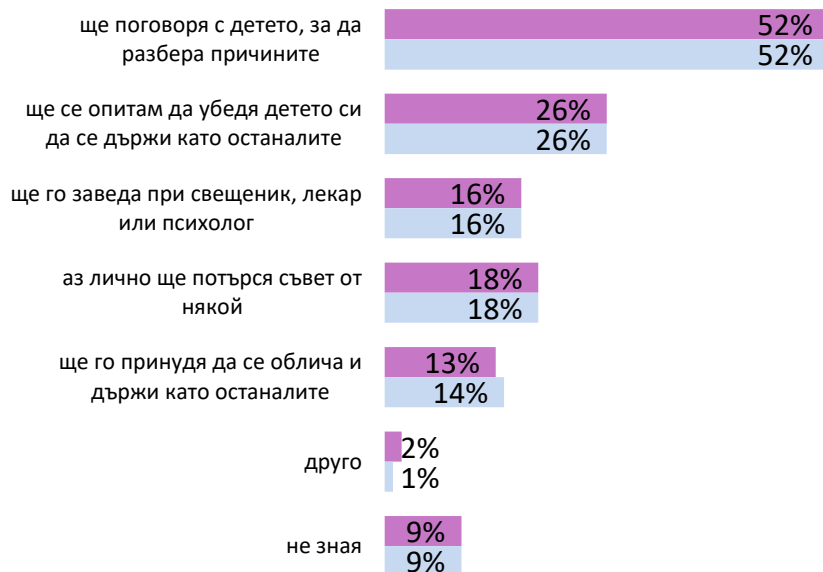
нагласи към нетипично за пола поведение на децата [1]



КАК ЩЕ ПОСТЪПИТЕ, АКО:

■ Ваша дъщеря постоянно се облича и се държи като момче

■ Ваш син постоянно се облича и се държи като момиче



База: всички респонденти, N=963

Според проучването *2016 Global Attitudes Survey on LGBTI People* на ILGA-RIWI, едва 34% от европейците, участвали в изследването, намират за приемливо дете от мъжки пол постоянно да се облича и да изразява себе си като момиче, а 38% - дете от женски пол постоянно да се облича и да изразява себе си като момче.

За да разберем повече за поведението на българските родители в подобни ситуации, помолихме респондентите да си представят, че са родители на момче, което постоянно се облича и държи като момиче, и на момиче, което постоянно се облича и държи като момче.

Въпреки че по време на предварителните дискусии във фокус-групи участниците твърдяха, че поведението на родителите в подобни ситуации би било различно спрямо момчетата и момичетата, отговорите на респондентите за двата пола деца практически не се различават.

Най-разпространената родителска стратегия, споделяна от над половината запитани, е разговор с детето с цел установяване на причините за неговото поведение. Според много от участниците в груповите дискусии, подобно поведение на децата е възможно да е резултат от емоционална травма или да е израз на конфликт с родителите, така че мотивацията на разговорите с детето реално

нагласи към нетипично за пола поведение на децата [2]



изразява надежда причините да са различни от сексуална ориентация или полова идентичност (СОПИ). Други 16% биха завели детето при свещеник, лекар или психолог – намерение, зад което стои убеждението, че СОПИ може да бъде резултат от психичен/ психологически проблем.

Всеки четвърти заявява, че би се опитал да убеди детето си да се държи като останалите, а всеки седми – че би го принудил на това – израз на широкоразпространените схващания, че СОПИ е не състояние, а въпрос на избор на личността. Едва 18% са тези, които лично биха потърсили съвет от някой, а тези, които заявяват, че биха подкрепили децата си, са под 1%.

Жителите на столицата, заетите, хората с над средно образование, с българска етническа принадлежност и тези между 25 и 44 г., както и жените, по-често от останалите биха разговаряли с децата си.

Най-склонни сами да потърсят съвет са най-младите, най-слабо образованите и хората с небългарска етническа принадлежност. Най-склонни да принуждават и „убеждават“ децата си са мъжете, най-младите и хората със средно или по-ниско образование.

Съотношението между гореописаните родителски стратегии се променя съществено в ситуация, в която дете споделя, че е влюбено в някой от същия пол.

Според цитираното проучване на ILGA, 31% от жителите на 12-те включени в проучването европейски страни биха били донякъде разстроени, ако детето им сподели, че е влюбено в някой от същия пол, и още 30% биха били много разстроени.

В България, делът на тези, които в подобна ситуация биха потърсили повече информация – в случая за детето си и човека, към когото то изпитва влечение, е само около една трета от респондентите (докато в случаите на изразяване на пола заявяващите, че биха разговаряли с детето, за да разберат причините, бяха над половината респонденти). Относително най-много привърженици на стратегията за получаване на повече информация има сред жителите на столицата, хората с над средно образование, 25- до 44-годишните, жените и заетите.

нагласи към хомосексуално поведение на децата



КАК ЩЕ ПОСТЪПИТЕ, АКО ВАШЕ ДЕТЕ СПОДЕЛИ, ЧЕ Е ВЛЮБЕНО В НЯКОЙ ОТ СЪЩИЯ ПОЛ?



База: всички респонденти, N=963

За сметка на това, дяловете на привържениците на почти всички останали стратегии, и особено на тази да се „убеди“ детето да се „преориентира“ към хора от противоположния пол (35%), са по-големи в сравнение с аналогичните стратегии при изразяване на пола. Сравнително повече привърженици на тези стратегии има в групите на хората със средно професионално образование и на живеещите в малки градове (от 1000 до 49 хиляди жители).

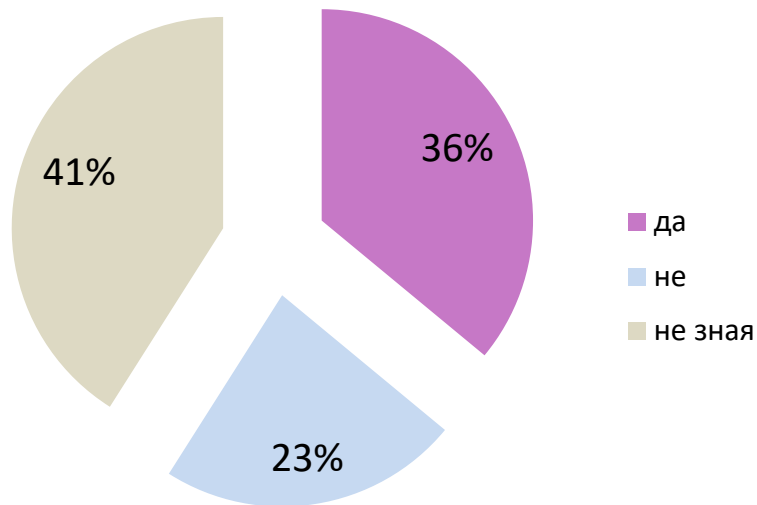
Дяловете на тези, които сами биха търсили помощ, както и на привържениците на помощ от свещеник, психолог или лекар са малко по-високи, отколкото в ситуация на дете с транс поведение.

Леко намалява само делът на привържениците на принудата – тези, които биха заставяли детето си да избира между тях и своя любим човек (9%). Те са относително най-много както сред хората под 25, така и сред тези над 55-годишна възраст, незаетите, хората с основно и средно общо образование, както и сред мъжете.

нагласи към „корекционни“ операции на интерсекс деца



НЯКОИ ДЕЦА СЕ РАЖДАТ С НЕЯСНО ИЗРАЗЕНИ ГЕНИТАЛИИ, ТАКА ЧЕ НЕ Е ЯСНО КЪМ КОЙ ПОЛ ПРИНАДЛЕЖАТ. АКО Вие БЯХТЕ РОДИТЕЛ НА ТАКОВА ДЕТЕ, ЩЯХТЕ ЛИ ДА СЕ СЪГЛАСИТЕ МЕДИЦИНСКИ СПЕЦИАЛИСТИ ДА МУ НАПРАВЯТ ОПЕРАЦИЯ, ЗА ДА ОПРЕДЕЛЯТ ПОЛА МУ ПО ТЯХНО УСМОТРЕНИЕ?



База: всички респонденти, N=963

Цитираното проучване на ILGA задава въпроса дали интерсекс децата трябва да бъдат оперирани, за да им бъде приписан пол. Навсякъде по света най-големи са дяловете на хората, които не могат да преценят. За участвалите европейски страни техният дял е 41%, срещу 19% подкрепящи операцията и 40% отхвърлящи ги.

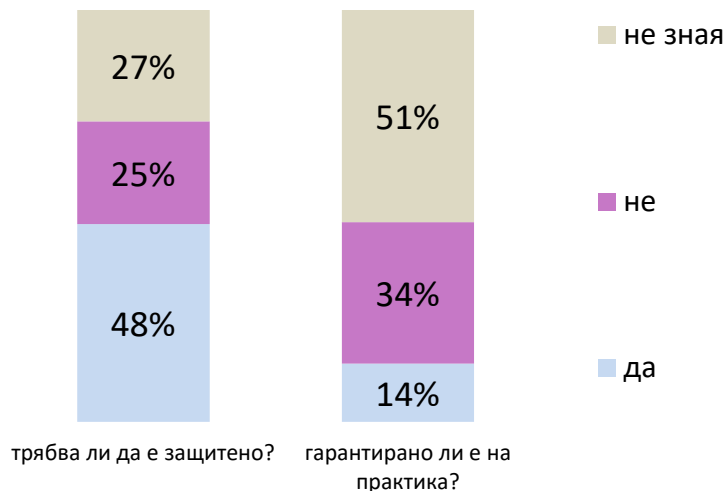
В България помолихме респондентите да се поставят на мястото на родители на интерсекс дете и да кажат биха ли се съгласили лекари да оперират и определят пола на детето по тяхно усмотрение. Подобно на респондентите от участвалите в проучването на ILGA 12 европейски страни, 41% не могат да определят; но за разлика от тях, повечето от останалите (36%) биха се съгласили детето им да бъде оперирано, а под една четвърт са категорично против.

За разлика от повечето други индикатори, включени в националното представително проучване, разликите между отделните социално-демографски групи по този въпрос не са статистически значими. Единствено сред жителите на столицата и сред хората с небългарска етническа самоидентификация противниците на „коригиращите“ операции са повече от поддръжниците им.

еднаква регулация за отношенията в брак и в партньорство



ИМУЩЕСТВЕНИТЕ И НЕИМУЩЕСТВЕНИТЕ ОТНОШЕНИЯ НА ХОРАТА, ЖИВЕЕЩИ ВЪВ ФАКТИЧЕСКО СЪЖИТЕЛСТВО (БЕЗ БРАК), ДА БЪДАТ РЕГУЛИРАНИ ОТ ЗАКОНА ПО СЪЩИЯ НАЧИН КАТО ОТНОШЕНИЯТА НА СКЛЮЧИЛИТЕ БРАК



База: всички респонденти, N=963

Браковете между еднополови партньори в България срещат не само преобладаващо обществено неодобрение, но и законови пречки. Затова в националното представително проучване бяха включени индикатори, които да подпомогнат разбирането на обществените нагласи по този въпрос в по-широк контекст.

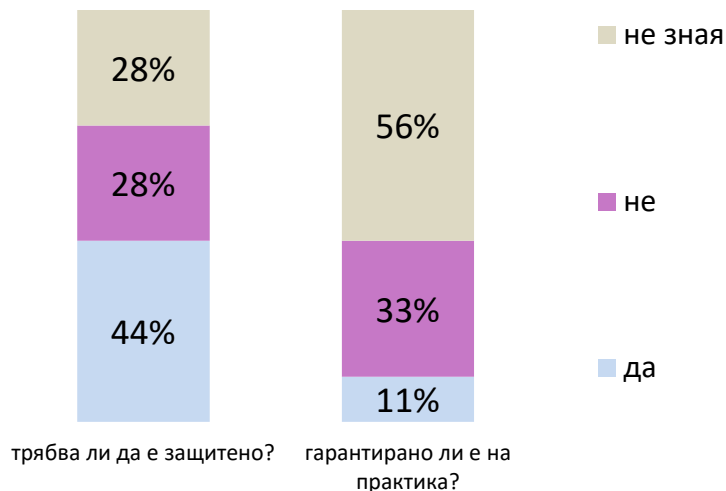
Повечето респонденти (48%) са на мнение, че отношенията на хората, живеещи без брак трябва да са регулирани по същия начин като отношенията на сключилите брак. Несъгласните и неможещите да преценят са по около една пета от запитаните. Сред хората с по-високо образование и жителите на столицата привържениците на еднаквата регулация са малко повече. Същото се отнася и за жените в сравнение с мъжете.

Мнозинството от хората, обаче, не са сигурни дали в момента в България отношенията в партньорство и в брак са действително еднакво регулирани, може би поради неколkokратните промени в законодателството в тази сфера през последните години. Около една трета са на мнение, че отношенията не са еднакво регулирани (което съответства на реалността). Сред хората на възраст между 18 и 24 г., с образование по-високо от средното и сред живеещите в София информираните, че отношенията в партньорство и в брак не са еднакво регулирани, надхвърлят 40%.

еднаква регулация за еднополово и двуполово партньорство



ИМУЩЕСТВЕНИТЕ И НЕИМУЩЕСТВЕНИТЕ ОТНОШЕНИЯ НА ЕДНОПОЛОВИТЕ ДВОЙКИ, ЖИВЕЕЩИ ВЪВ ФАКТИЧЕСКО СЪЖИТЕЛСТВО, ДА БЪДАТ УРЕДЕНИ ОТ ЗАКОНА ПО СЪЩИЯ НАЧИН, КАТО ТЕЗИ НА ХЕТЕРОСЕКСУАЛНИТЕ ДВОЙКИ, ЖИВЕЕЩИ ВЪВ ФАКТИЧЕСКО СЪЖИТЕЛСТВО



База: всички респонденти, N=963

Мнозинството българи също подкрепят идеята хомосексуалното партньорство да бъде регулирано по същия начин като хетеросексуалното, въпреки че делът е малко по-малък (44%) в сравнение с подкрепата за еднаква регулация на отношенията в партньорство с тези в брак. Отхвърлящите идеята и неможещите да вземат отношение съставляват еднакви дялове – по 28%. Това означава, че обществеността е сравнително позитивно настроена към въвеждане на институция „гражданско партньорство“, с равноправен статут на еднополовите двойки.

Подкрепата за равноправно гражданско партньорство на хетеросексуалните и хомосексуалните двойки е по-висока при жените, заетите, хората с над средно образование и жителите на столицата, като при последните две групи надхвърля 50%.

Подобно на предходния въпрос, над половината от респондентите не могат да отговорят дали реално законът урежда двата вида партньорство по един и същи начин. Това означава, че хората като цяло не са добре информирани и липсата на информираност далеч не засяга само свързани с ЛГБТИ хората теми. Отново, добре информираните съставляват около една трета. Дяловете им са малко по-високи сред хората под 55-годишна възраст, тези с над средно образование, жителите на големите градове (над 50 хил. души) и живеещите в домакинства с деца.



Образование



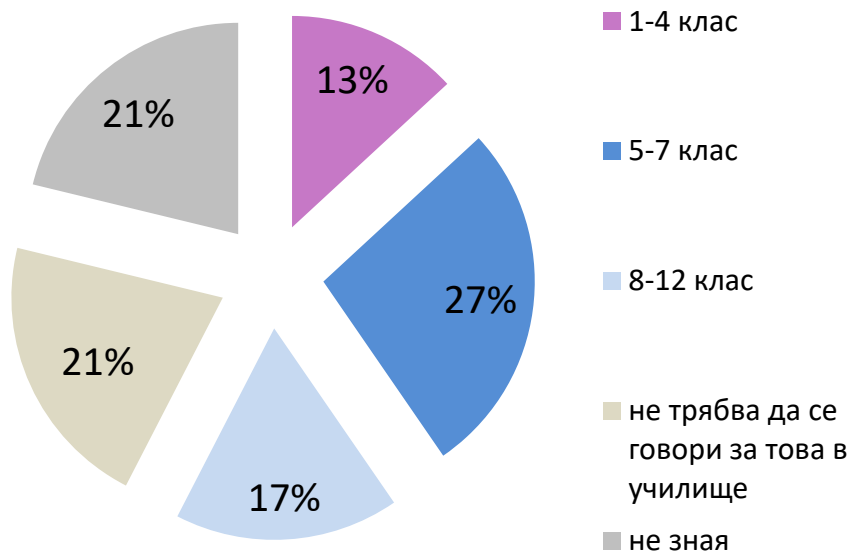
НАГЛАСИ КЪМ ЛГБТИ ХОРАТА В БЪЛГАРИЯ



нагласи към включване на ЛГБТИ теми в училище



СПОРЕД ВАС, ОТ КОЙ КЛАС НАТАТЪК Е ПОДХОДЯЩО В ПРОГРАМАТА ДА СЕ ВКЛЮЧИ ИНФОРМАЦИЯ ЗА ХОРАТА С РАЗЛИЧНА СЕКСУАЛНА ОРИЕНТАЦИЯ И ПОЛОВА ИДЕНТИЧНОСТ?



База: всички респонденти, N=963

Един от чувствителните въпроси, свързани с правата на ЛГБТИ хората, е включването на информация за СОПИ в учебната програма, както и достъпът на ЛГБТИ младежи до специфично здравно и репродуктивно образование в училищата.

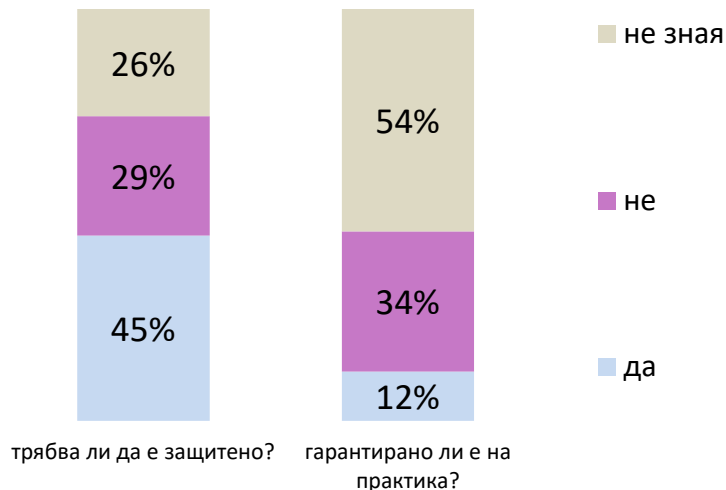
По-голямата част от респондентите (58%) са съгласни информация за хората СОПИ да бъде включена в учебната програма, но между тях липсва единно мнение на каква възраст на децата е подходящо да се направи това и съответно, в програмата за кой клас да се включи информацията. Най-голям е делът на тези, според които подходящото време е между 5-и и 7-и клас (съответстващи обикновено на 12 до 14-годишна възраст) – те съставляват 27% от всички участници в проучването. Съответно 13% и 17% са тези, които посочват по-долни и по-горни класове. Категорично против включването на подобни теми в учебната програма е всеки пети запитан, и също така, всеки пети не е в състояние да прецени.

Сред най-младите (18-24 г.), хората с над средно образование, жените, живеещите в София и в градове с население между 1000 и 49 хил. души, дяловете на подкрепящите включването на информация за СОПИ в учебната програма наближават или надхвърлят около две трети от респондентите в съответната група.

специфично здравно образование за ЛГБТИ младежи



МЛАДЕЖИТЕ С РАЗЛИЧНА СЕКСУАЛНА ОРИЕНТАЦИЯ И ПОЛОВА ИДЕНТИЧНОСТ ДА ИМАТ ДОСТЪП ДО СПЕЦИФИЧНО ЗА ТЯХ ЗДРАВНО, ПОЛОВО И РЕПРОДУКТИВНО ОБРАЗОВАНИЕ В УЧИЛИЩЕ



База: всички респонденти, N=963

За разлика от включването на информация за СОПИ в учебната програма, осигуряването на достъп на ЛГБТИ младежи до специфично за тях здравно, полово и репродуктивно образование в училище среща подкрепата на под половината от респондентите – 45%. Против упражняването на това право се обявяват 28%, а още една четвърт не могат да преценят.

Поддръжниците на правото на достъп до специфично образование са малко повече сред трупите на 25-34-годишните, хората с над средно образование и живеещите в градове с население над 50 хил. жители, където дяловете им наближават или с малко надхвърлят половината от респондентите в съответната група.

Както при повечето въпроси, свързани с правата на ЛГБТИ хората, мнозинството от респондентите не са наясно дали правото на достъп до специфично образование в момента е гарантирано в България, или не. Една трета са на мнение, че това право не е гарантирано, а 12% защитават обратното становище. Сравнително по-добре информирани са хората на възраст под 35 г., както и тези между 45 и 54 г. За разлика от повечето други теми в проучването, степента на образование и местоживеенето не са в статистически значима взаимосвързка с информираността по този въпрос.



Право на изразяване



НАГЛАСИ КЪМ ЛГБТИ ХОРАТА В БЪЛГАРИЯ



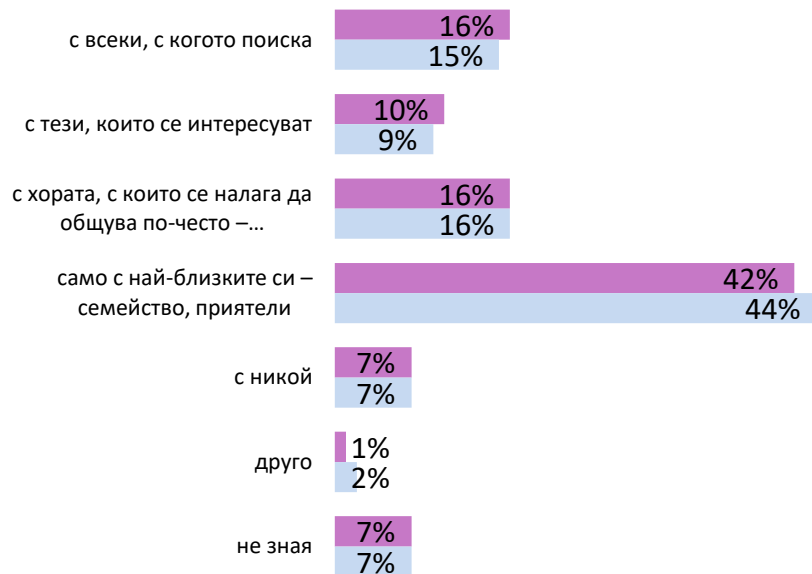
нагласи към правото да си „на светло“



С КОГО ТРЯБВА ДА СПОДЕЛИ ЧОВЕК, КОЙТО:

■ изпитва влечение към същия пол

■ не се чувства от пола, приписан при раждането



База: всички респонденти, N=963

Предшестващите националното проучване дискусии във фокус групи ясно очертаха широко разпространено отхвърляне на правото на изразяване на ЛГБТИ хората посредством облекло и поведение на обществени места. Ето защо, решихме да измерим количествените параметри на тези нагласи в българското общество.

Данните показват, че на практика позициите по отношение на хомосексуалните хора не се различават от тези за транс хората. Преобладаващото мнозинство споделя мнението, че те трябва да споделят само с най-близките си хора (съответно 42% и 44%), а 7% са още по-крайни в становищата си – според тях и двете групи хора не трябва да споделят с никой. Едва около една четвърт от респондентите имат сравнително либерални разбирания по въпроса: съответно 16% и 15% смятат, че това трябва да е изцяло въпрос на избор на хомосексуалните и транс хората, а съответно 10% и 9% са на мнение, че трябва да се споделя с тези, които се интересуват.

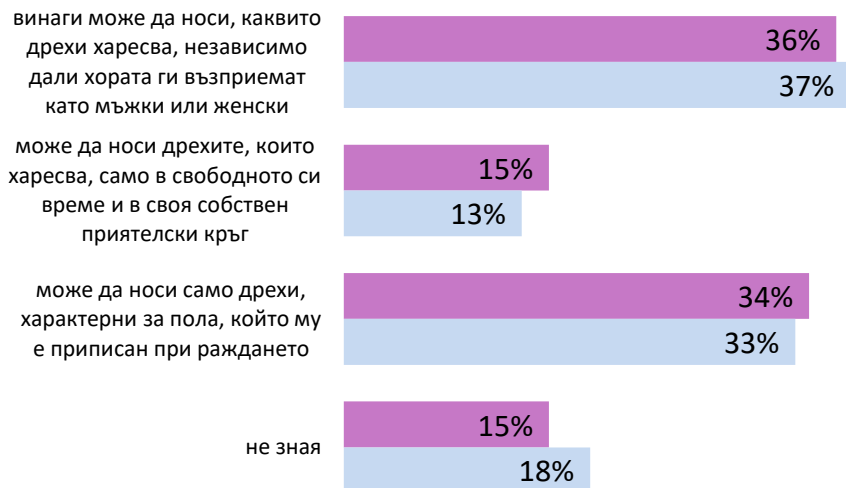
Сравнително по-малко неблагоприятни са мненията на хората с над средно образование, на възраст под 35 г., живеещите в столицата и живеещите в домакинства с деца, при които „либералните“ мнения се споделят от над една трета от респондентите в съответната група.

нагласи към правото за изразяване на пола чрез облекло



КАКВИ ДРЕХИ ТРЯБВА ДА НОСИ ЧОВЕК, КОЙТО:

- който не се чувства от пола, който му е приписан при раждането
- който е в процедура по смяна на пола



База: всички респонденти, N=963

Много сходни са мненията по въпроса за това, какви дрехи могат да носят транс хората (тези, които не се чувстват от приписания при раждането им пол и тези, които са в процедура по смяна на пола).

Отново, между двете групи практически не се прави разлика. Една трета от запитаните са категорични, че транс хората са длъжни да съобразяват облеклото си с приписания им пол, и още 15%/13% допускат свободен избор на облеклото само в свободното време и в приятелския кръг. Така, привържениците на ограничаване на правото на изразяване на пола чрез облеклото достигат близо половината от респондентите.

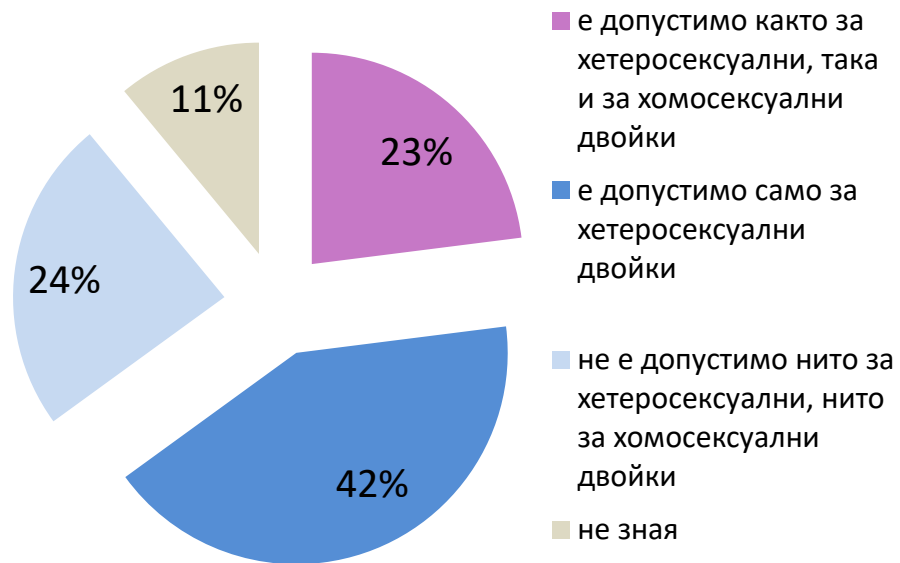
Въпреки това, макар и парадоксално, свободата на изразяване чрез облеклото е зачитана в по-голяма степен от свободата на споделяне, доколкото над една трета (съответно 36% и 37%) отхвърлят всякакви ограничения.

Сред хората на възраст под 25 г. и жителите на столицата отхвърлящите джендър стереотипите в облеклото съставляват над половината от съответните групи. Също така, в по-голяма степен са склонни да подкрепят такава позиция са по-високо спрямо по-ниско образованите, жените спрямо мъжете и живеещите в домакинства с деца спрямо тези без деца. В тези групи дяловете на подкрепящите правото на изразяване чрез облеклото варират между 41% и 48%.

нагласи към правото за изразяване на привързаност



СПОРЕД ВАС ИЗРАЗЯВАНЕТО НА ЛЮБОВ И ПРИВЪРЗАНОСТ НА ОБЩЕСТВЕНИ МЕСТА, КАТО НАПРИМЕР ДЪРЖАНЕ ЗА РЪКА, ПРЕГРЪДКА И ЦЕЛУВКА:



База: всички респонденти, N=963

Според резултатите от *Special Eurobarometer 493*, четири от всеки пет българи (81%) би се чувствал дискомфортно, ако двама мъже показват привързаност помежду си с целувка или държане за ръце, а трима от четирима (74%) – ако две жени показват привързаност. Същевременно, едва 13% твърдят същото, ако показващите привързаност са мъж и жена.

Според резултатите от националното представително проучване, мнозинството българи (42%) смятат за допустимо изразяването на любов и привързаност на обществени места само за хетеросексуални двойки. Почти същия дял респонденти са на мнение, че правилата за хомосексуални и за хетеросексуални двойки трябва да са еднакви, като половината от тях (23%) оценяват показването на любов и привързаност като допустимо, а другата половина (24%) – като недопустимо.

Сравнително най-малко неблагоприятни са становищата на хората под 25 г., тези с по-високо от средно образование и жителите на столицата. Сред тях, подкрепящите показването на привързаност между еднополови двойки на обществени места са около и над една трета. В по-голяма степен подкрепят тази позиция и хората между 25 и 34 г. спрямо по-възрастните, жените спрямо мъжете и заетите спрямо незаетите, с разлики от мащаба на 6 до 12 пункта.



Сигурност



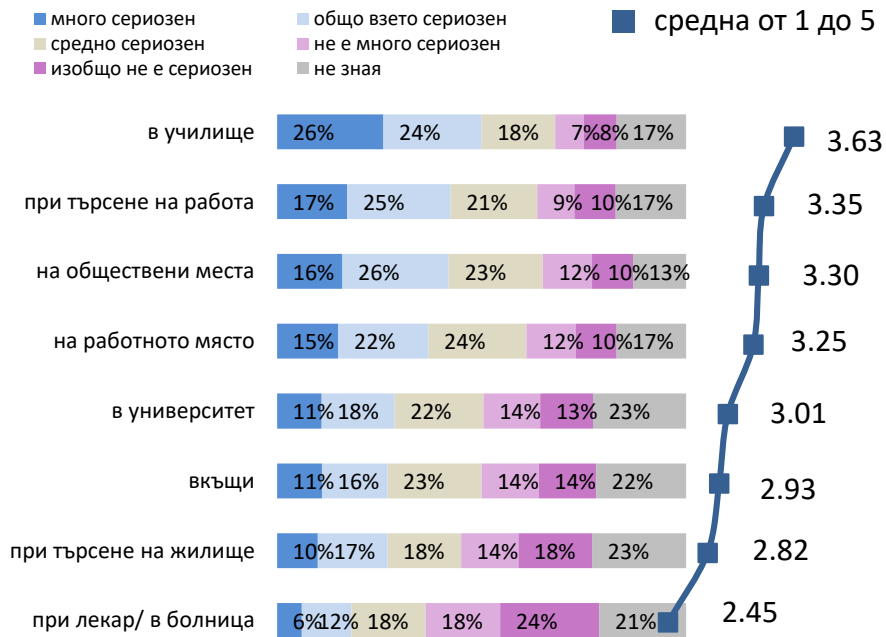
НАГЛАСИ КЪМ ЛГБТИ ХОРАТА В БЪЛГАРИЯ



МНЕНИЯ ОТНОСНО ТОРМОЗА НАД ЛГБТИ ХОРА



ДОКОЛКО Е СЕРИОЗЕН СПОРЕД ВАС В БЪЛГАРИЯ ПРОБЛЕМЪТ С ТОРМОЗА НА ХОРАТА С РАЗЛИЧНА СЕКСУАЛНА ОРИЕНТАЦИЯ И ПОЛОВА ИДЕНТИЧНОСТ, ВЪВ ВСЯКА ОТ СЛЕДНИТЕ СФЕРИ?



База: всички респонденти, N=963

Според проучването *2016 Global Attitudes Survey on LGBTI People* на ILGA-RWI, 44% от жителите на 12 европейски страни са напълно съгласни, че тормозът над млади хора, идентифициращи се като ЛГБТИ е сериозен проблем, и още 16% са донякъде съгласни с това.

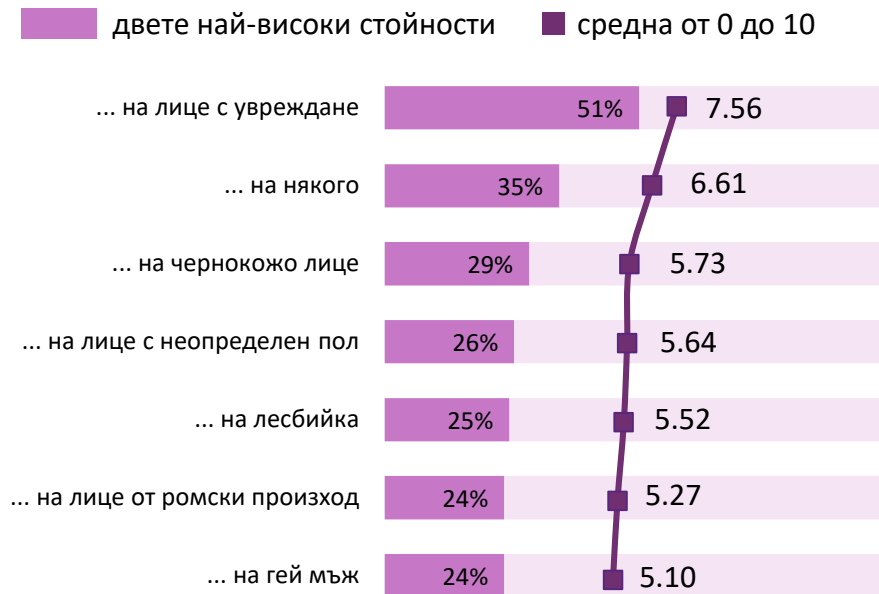
Националното представително проучване разшири обхвата на този индикатор за осем основни сфери на уязвимост на ЛГБТИ хората. Респондентите оценяват като най-сериозен проблема с тормоза в училище: над две трети го оценяват като сериозен в една или друга степен, със средна оценка 3.63 по скала от 1 до 5 (1 – изобщо не е сериозен, 5-много сериозен). Като следващи по сериозност са оценени проблемите с тормоза на обществени места, при търсене на работа и на работното място, съответно от 65%, 63% и 61% от респондентите и средни оценки 3.30, 3.35 и 3.25. Около половината от респондентите оценяват като сериозни в някаква степен и проблемите с тормоза в университетите, вкъщи и при търсене на жилище – съответно 51%, 50% и 45%, но със значително по-ниски средни оценки: съответно 3.01, 2.93 и 2.82. Единствената сфера, при която сериозността на тормоза по-скоро се отхвърля, отколкото да се потвърждава от респондентите е здравната: само 36% признават една или друга степен на сериозност, а средната оценка е 2.45.

Косвен индикатор за сигурността на ЛГБТИ хората е равнището на

вероятност за намеса в случай на нападение



КОЛКО ВЕРОЯТНО Е ДА СЕ НАМЕСИТЕ ПРЯКО ИЛИ НЕПРЯКО, АКО НА УЛИЦАТА НЕПОЗНАТ БЛЪСКА И УДРЯ ШАМАР...



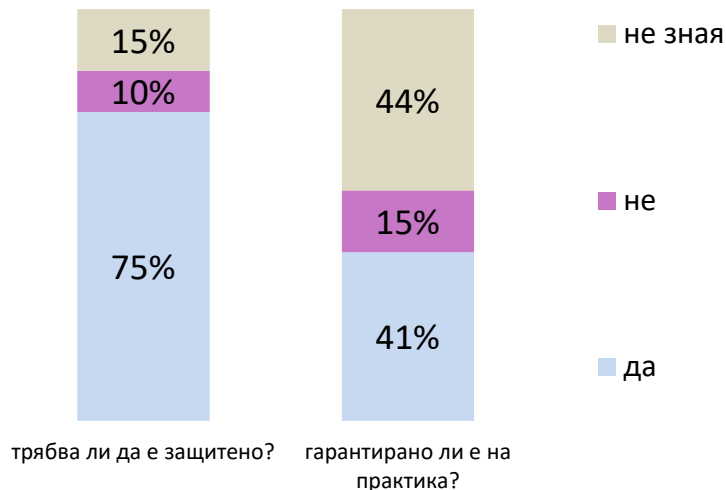
База: всички респонденти, N=963

солидарност, заявено от хората, и готовността им да се намесят пряко или чрез сигнализиране на полицията в случай, че станат свидетели на нападение. Като цяло, българите проявяват сравнително ниски нива на солидарност, независимо от това, кой е потенциалната жертва на престъпление. Най-голям дял заявяващи готовност да се намесят е когато жертвата е човек с увреждане: над половината респонденти посочват една от двете най-високи степени на вероятност, а средната оценка е 7.56 по скала от 0 до 10. За сравнение, когато профилът на жертвата не е уточнен, средната оценка е по-ниска с почти цяла единица. Солидарността с ЛГБТИ хората е значително по-ниска и е съизмерима с тази към ромите: около една четвърт посочват една от двете най-високи степени на вероятност да се намесят, а средните оценки са 5.64 в случай, че жертвата е с неопределен пол (интерсекс човек), 5.52 – ако е лесбийка, и 5.10, ако е гей мъж. Във всички социални групи нивото на солидарност с ЛГБТИ хората е по-ниско, отколкото с жертви с неопределен профил. Хората с небългарска етническа самоидентификация, както и тези с най-високо и с най-ниско ниво на образование, заявяват най-голяма готовност да се намесят, ако ЛГБТИ хора са жертви на нападение. Също така, жителите на малките градове и селата като цяло проявяват по-голяма степен на солидарност с интерсекс хората и гей мъжете, отколкото тези в големите градове.

приравняване на хомофобските и трансфобските деяния с останалите престъпления от омраза



УБИЙСТВОТО И ПРИЧИНЯВАНЕТО НА ТЕЛЕСНА ПОВРЕДА ПОРАДИ ОМРАЗА КЪМ ХОРАТА С РАЗЛИЧНА СЕКСУАЛНА ОРИЕНТАЦИЯ И ПОЛОВА ИДЕНТИЧНОСТ ТРЯБВА ДА СЕ НАКАЗВА ОТ ЗАКОНА СЪС СЪЩАТА СТРОГОСТ, С КОЯТО И ПРЕСТЪПЛЕНИЯТА ОТ ОМРАЗА КЪМ ХОРА С РАЗЛИЧНА РЕЛИГИЯ, РАСА ИЛИ ЕТНИЧЕСКА ПРИНАДЛЕЖНОСТ



База: всички респонденти, N=963

Три четвърти от участниците в националното представително проучване са категорични, че причиняването на телесна повреда и убийството поради хомофобски и трансфобски мотиви трябва да се наказва със същата строгост, с каквата и престъпленията от омраза на основата на религия, раса и етническа принадлежност. Само един от десет е изразил несъгласие с това становище.

Като цяло, няма статистически значими разлики между отделните социално-демографски групи по този въпрос, с изключение на това, че заетите подкрепят това право в по-голяма степен от незаетите, най-високо образованите спрямо най-ниско образованите, и жителите на градовете спрямо тези на селата.

Както и по отношение на останалите права на ЛГБТИ хората, най-голям дял от респондентите (44%) не знаят дали това право е на практика гарантирано от българската държава, или не; но също толкова значителен дял (41%) заявяват невярното убеждение, че правото е гарантирано. Едва 15% отговарят отрицателно, което кореспондира с настоящите разпоредби на закона.

По отношение на запознатостта с действителните разпоредби на закона, разлики между социално-демографските групи почти отсъстват, с изключение на това, че мъжете са малко по-добре запознати от жените, а хората с българска етническа самоидентификация – от тези с небългарска.



Граждански статут



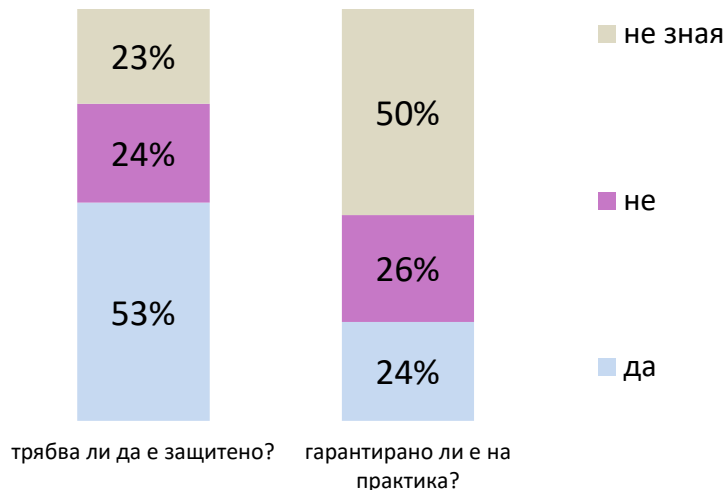
НАГЛАСИ КЪМ ЛГБТИ ХОРАТА В БЪЛГАРИЯ



равни права, записани в Конституцията



КОНСТИТУЦИЯТА ДА ПРИЗНАВА ХОРАТА С РАЗЛИЧНА СЕКСУАЛНА ОРИЕНТАЦИЯ И ПОЛОВА ИДЕНТИЧНОСТ ЗА РАВНИ С ОСТАНАЛИТЕ, ТАКА, КАКТО ПРАВИ ЗА ХОРАТА С РАЗЛИЧНА РЕЛИГИЯ, РАСА И ЕТНИЧЕСКА ПРИНАДЛЕЖНОСТ



База: всички респонденти, N=963

За разлика от мненията по въпроса за третирането на хомофобските и трансфобски престъпления от закона, едва малко над половината българи (53%) са съгласни, че Конституцията трябва да признава ЛГБТИ хората за равни с останалите, по подобие на расовите, етническите и религиозни малцинства. Близко една четвърт са се обявили против защитата на това право, и още толкова не са в състояние да преценят.

В по-голяма степен са склонни да подкрепят правото на равенство по Конституция са жените, хората с по-високо образование, заетите и жителите на столицата; но дори и в тези групи защитниците на правото са под 70%.

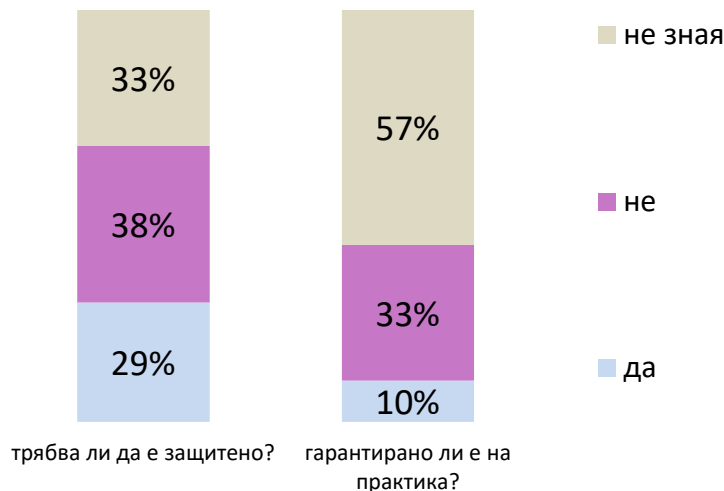
Половината от респондентите не са наясно дали Конституцията на страната реално признава равенството на ЛГБТИ хората, или не. Отговорилите негативно (съответстващо на текстовете в Конституцията) – 26%, символично преобладават над отговорилите позитивно (24%).

Единствено сред жителите на столицата и сред най-младите (на възраст 18-24 г.) дяловете на информираните, че Конституцията не защитава равенството на ЛГБТИ хората, са малко по-високи: съответно 39% и 32%.

премахване на хетеронормативната принуда за регистриране



ХОРАТА, КОИТО ФИЗИЧЕСКИ НЕ СА, ИЛИ КОИТО НЕ СЕ ИДЕНТИФИЦИРАТ НИТО КАТО МЪЖ, НИТО КАТО ЖЕНА, ДА ПОЛУЧАВАТ ГРАЖДАНСКИ СТАТУТ, КОЙТО НЕ ГИ ПРИНУЖДАВА ДА СЕ ПРИЧИСЛЯТ КЪМ ЕДИН ОТ ДВАТА ПОЛА



База: всички респонденти, N=963

Мнозинството хора в България (38%) се обявяват против идеята интерсекс хората да не бъдат принуждавани да се регистрират с граждански пол „мъж“ или „жена“, докато 29% я подкрепят. Една трета не могат да заемат становище по въпроса. Въпреки че тези резултати са негативни спрямо правата на интерсекс хората, те не са толкова негативни, колкото бяха предварителните очаквания – в предшестващите националното представително проучване дискусии във фокус групи, реакциите към идеята за „трети пол“ бяха крайно негативни.

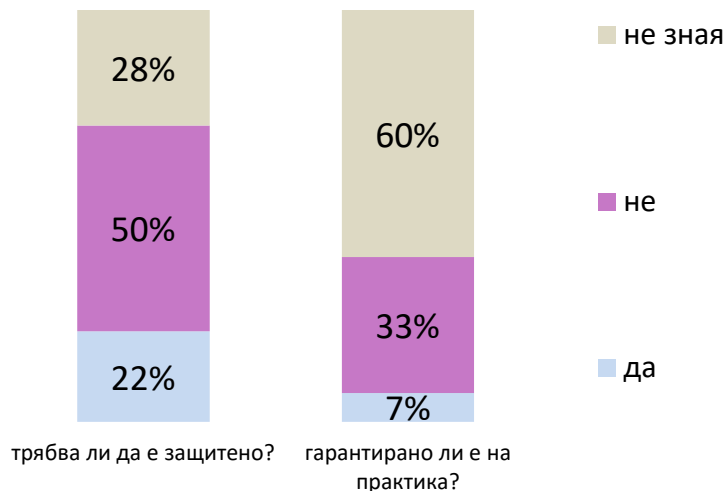
По-склонни да се обявяват против хетеронормативната принуда над интерсекс хората са респондентите с образование над средното, живеещите в столицата, хората на възраст под 25 г. и тези, които определят религиозната си вяра като силна. В последните три групи, техните дялове, макар и с малко, надвишават тези на привържениците на статуквото.

Отново, мнозинството не е информирано дали това право на интерсекс хората е реално защитено, или не. Една трета заявяват, че не е защитено, и само един от десет застъпва противоположното становище. Единствено сред най-младите хора (18-24 г.) делът на информираните надхвърля 40%.

облекчена процедура за смяна на пола



ХОРАТА, КОИТО СИ СМЕНЯТ ПОЛА, ДА ИМАТ ОБЛЕКЧЕНА И БЕЗПЛАТНА АДМИНИСТРАТИВНА ПРОЦЕДУРА ЗА ПРОМЯНА НА ГРАЖДАНСКИЯ ПОЛ ПО МОДЕЛА НА ОБСЛУЖВАНЕ „НА ЕДНО ГИШЕ“



База: всички респонденти, N=963

Нагласите по отношение на транс хората са значително по-негативни, отколкото към интерсекс хората. Поломовината от респондентите се обявяват против облекчена и безплатна административна процедура за промяна на гражданския пол по модела на обслужване „на едно гише“. Предварителните дискусии във фокус групи изясниха, че основната причина за това е отхвърлянето на правото полът да може да се сменя единствено въз основа на психологическа идентификация. Едва един от всеки пет българи (22%) подкрепя идеята за облекчена процедура.

Съотношението между защитници и противници на облекчена процедура за смяна на пола е относително по-малко неблагоприятно сред жителите на столицата (36% спрямо 43%) и сред определящите религиозната си вяра като силна (27% спрямо 43%).

Близо две трети от респондентите (60%) не са наясно дали понастоящем процедурата по смяна на пола е облекчена, или не, и още 7% твърдят, че е облекчена. Една трета са информирани, че не е. Малко по-големи дялове информирани хора – около и над 40% - се срещат в групите на хората под 35-годишна възраст, жителите на столицата, заетите и живеещите в домакинства с деца. Мъжете също са малко по-информирани от жените.



изследователски екип:

Славянка Иванова
s.ivanova@noema.bg
n# business Smart

Ася Георгиева
a.georgieva@noema.bg
n# business Smart



НАГЛАСИ КЪМ ЛГБТИ ХОРАТА В БЪЛГАРИЯ

Благодарим за
вниманието!

"OUR TASK
IS TO READ
THINGS NOT
YET ON THE
PAGE."

STEVE JOBS